

O SEŽGANEM PISMU

Letos praznujemo
500 let reformacije
— leta 1517 je nemški
teolog Martin Luter s
prepivom o odpustkih zane-
til spor velikih razsežnosti.
Sledilo je dolgo obdobje ne-
mirov, v katere so bili vmešani
papeži, številni evropski vladarji,
protestanti, kmetje, znanstveni-
ki, odpadniške ločine, nemški knezi,
katoliška cerkev, jezuiti, hugenoti, Turki,
renesancni umetniki in celo čarovnice.
Huh! V Evropi je vladala popolna zmeda
in po uporniškem obdobju reformacije
nič več ni bilo tako kot prej: tiskale
so se knjige in izobrazba je postala
ljudem dostopnejša.

LOVIM
GALAKTIČNO
ZNANJE!

Vesela
SOLA

Nova Vera

Grehi papežev

Po letu 1500 so v Rimu vladali papeži, ki jim je bil njihov duhovniški poklic mnogo manj pomemben kakor **razkošje, blišč in moč**. Slavnim umetnikom so dali graditi čudovite cerkve. Stara cerkev sv. Petra, ki jo je utemeljil že rimski cesar Konstantin in v kateri je bil kronan Karel Veliki, cesar rimskega cesarstva, jim ni bila

več dovolj. Odločili so se zgraditi novo. Od kod dobiti denar za tako razkošno gradnjo, se papežem takrat ni zdelo pomembno – želeli so le, da bo čudovita, razkošna cerkev zgrajena. Duhovniki in menihi so, da bi ugajali papežu, zbirali denar tako, da so vernikom naročili, da morajo plačati za odpusčanje grehov – spo-

Cerkev sv. Petra v Rimu

ved so morali plačati in temu so rekli odpustek.

Prifrditev tež na cerkvena vrata

Vrata grajske cerkve, na katera je Luter nabil 95 tež

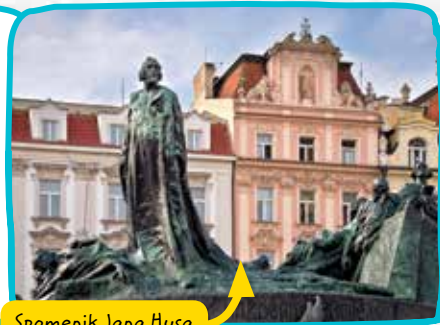
V Wittenbergu v Nemčiji je takrat živel menih iz reda avguštincev. Imenoval se je **Martin Luter**. Ko je leta 1517 v njegov kraj prišel trgovec z odpustki, da bi zbiral denar za novo Petrovo cerkev, katere gradnjo je prevzel znameniti italijanski slikar Rafael, je Luter **31. oktobra 1517** na vrata grajske cerkve v Wittenbergu

nabil plakat s 95 tezami, v katerih je nasprotoval temu načinu trgovanja z odpustki. Jasno je povedal, da človeka pred božjo kaznijo ne more rešiti noben denar, ampak samo neskončna božja milost. Tudi dober človek je pred Bogom, ki vidi in ve vse, grešnik, ki zasluži božjo kazen.

razred
7-9

Prepir o odpustkih

V zagrizenem prepiru, ki se je razvnel v zvezi z odpustki, je Luter dejal, da je **vse razen vere odveč**. Tudi cerkev in duhovniki. Nihče ne more drugemu pomagati k božji milosti. Samo trdna vera v Boga lahko reši posameznika. Samo vera v veliko skrivnost krščanske nauka, da pri svetem obhajilu uživamo Kristusovo telo in kri. Duhovnik ni pri tem nič več kot samo pomočnik, zato lahko živi kot vsi drugi ljudje in se tudi poroči. Luter ni bil prvi, ki je povedal takšne misli. Sto let pred njim je enako učil že duhovnik **Jan Hus v Pragi**. Zato so ga kot krivoverca sežgali na grmadi in njegove privrženice pobili v krvavih vojnah.

Spomenik Jana Husa

Sežgano pismo

Spise Martina Lutra so brali povsod po Nemčiji – v njegovem času so namreč začeli tiskati knjige. Ko je papež to izvedel, je zagrozil, da ga bo izobčil. Takrat je imel Luter že številne privrženice in se za grožnjo ni zmenil. **Javno je sežgal papeževo pismo in bil nato izobčen**. Nastalo je silno razburjenje. Papež v Nemčiji zaradi svojega razkošnega življenja ni bil priljubljen. Tudi mnogi nemški knezi so podprli Lutra, ker niso imeli nič proti, da velika zemljiška posest cerkve pripade njim. Pridružili so se **reformaciji**, kakor se je imenoval Lutrov poskus obujanja stare krščanske pobožnosti.

Martin Luter

razred
7-9

Ali veš?

- ... Cerkev sv. Petra in trg okrog nje sta osrednji del **Vatikana**, žepne države v središču Rima.
- ... **Red ali redovna skupnost** je verska skupnost, ki združuje redovnike. Redovniki opravljajo molitve, pomagajo v vzgoji, šolstvu, dobrotelosti.

Protestanti

Kdo je pravi kralj Evrope?

Leta 1519 je postal **nemški cesar Karel V.** iz rodbine Habsburžanov, ki je bil tudi kralj Španije, Belgije, Nizozemske, Avstrije, pa tudi na novo odkrite Amerike. Njegovi dvorni prilizovalci so radi govorili, da v njegovem kraljestvu sonce nikoli ne zaide. Pravzaprav je bilo to res. Ko je bil v Ameriki dan, je bila v Evropi noč. V vsej Evropi je imel Karel samo

enega resnega nasprotnika. To je bila močna in bogata Francija, ki je imela sposobnega vladarja, **francoskega kralja Franca I.**, nasprotnika Habsburžanov. Kralja sta se v neizmerno zapletenem boju prepirala za oblast nad Italijo, ki je bila najbogatejša dežela v Evropi. Papeži so podpirali zdaj enega, zdaj drugega. Kakšna zmeda!

Mladi nemški cesar Karel V.

Francoski kralj Franc I.

Karel proti Lutru

Karel je bil mlad in pobožen, zato se je hotel kar najhitreje znebiti Martina Lutra. Najraje bi ga dal enostavno zapreti ali ubiti, vendar ga je štivil Friderik Saški, knez, ki je vladal nad mestom, v katerem je Luter živel. Vseeno je Karel sklical državni zbor v Wormsu, kjer so se zbrali vsi nemški velikaši, in pred tem zborom zahteval, da se Luter odpove svojemu nauku.

Luter je dejal, naj mu z besedilom iz *Biblije* dokažejo, da je govoril narobe. Nastopil je v svoji meniški kuti in imel dolg in zapleten govor, v katerem mladi cesar verjetno ni razumel niti besede. Končal je z besedami za zgodovino: »Moja vest je ujeta v božjo besedo in zato nočem in ne morem ničesar preklicati, zakaj ravnati zoper svojo vest je nevarno.«

Izobčenje in prevod Biblije

Potem je državni zbor sprejel zakon, po katerem je bil Luter kot krivove-rec preklet, to pomeni, da mu nihče ni smel dati jesti, mu pomagati, dati prenočišče. Vsakdo ga je smel brez kazni ubiti. Njegov zaščitnik Friderik Saški ga je ugrabil in varno prepeljal v grad Wartburg, kjer je nato Luter skrivaj živel. V prostovoljnem ujetništvu je iz stare grščine **prevedel v nemščino Biblijo**, da bi jo lahko vsak bral in o njej razmišljal. Uspelo mu je ustvariti enotno nemščino, ki je bila vsem razumljiva in je v Nemčiji še danes knjižni jezik.

vazred
7-9

Neenotnost protestantov

Luter je na Friderikovem gradu opazoval učinek svojih govorov in spisov, in kar je videl, mu ni bilo všeč. Njegovi privrženci so postali divji luteranci. Narobe so razumeli nauk o svobodnem človeku, ki mora poslušati svojo vest. Iz cerkev so metali slike, preprečevali, da bi otroke

krstili, nesvobodni kmetje so se upirali. Ubijali so plemiče in napadali samostane in mesta. Luter se je v svojih pridigah boril proti njim in s tem pomagal zatreti kmečke upore. Podobne misli sta v Švici širila tudi župnik **Ulrich Zwingli** in francoski učenjak **Jean Calvin**. Zaradi neso-glasij med protestantskimi misleci se je močno povečala neenotnost Lutrovih privržencev, ki so jih **zaradi protesta proti katoliški cerkvi imenovali protestanti**.

Ulrich Zwingli

Jean Calvin

Lutrova soba na gradu Wartburg

Bojujoča se cerkev

odhod Anglije in Henrikovih šest žena

Angleški kralj Henrik VIII.

Kljub neenotnosti protestantov je papeštvo leta 1533 zadel nov težek udarec.

V Angliji je takrat vladal kralj **Henrik VIII.** Poročen je bil s Katarino Aragonsko, teto cesarja Karla V. Z ženo ni bil zadovoljen, raje bi se poročil s svojo dvorno damo Ano Boleyn. Tega papež kot najvišji duhovnik ni mogel dovoliti. Tako je Henrik VIII. svojo deželo **odcepil od**

vazred

79

O Karlovem koncu in popravljanju ur

Cesar Karel V. ni imel nobenega veselja s svojim ogromnim cesarstvom, v katerem so se **vedno bolj divje bojevali v imenu vere.** Zgodba, ki se je sicer zgodila nekaj stoletij prej, bi povsem lahko veljala tudi v tokratnih verskih vojnah. Ko je katoliška vojska oblegala neko francosko mesto, v katerem so se skrivali katari, ki so nasprotovali katolikom, je poveljnik vojske vprašal papeževga odposlanca: »Ko bomo vdrl v mesto, kako naj ločimo naše od njihovih?« In odgovor: »Pobijte vse, Bog bo že prepoznal svoje.« Karel je izmenično vodil vojne zoper nemške kneze, Lutrove privrženice, zoper papeža, proti francoskemu in angleškemu kralju in proti Turkom, ki so že prodirali čez Balkan. Končno je imel vsega dovolj, umaknil se je v španski samostan, kjer se je ukvarjal s popravljanjem in uravnavanjem ur. Hotel jih je uskladiti, da bi vse enako odmerjale čas. Bilo je prepozno. Umril je osamljen in razočaran. Ure v njegovi nekdanji državi pa so vse bolj različno odbijale čas.

Srečanje Henrika VIII. in Franca I.

Katoliške cerkve in ustanovil lastno Anglikansko cerkev, ki mu je ločitev dovolila. Sicer je še naprej preganjal Lutrove privrženice, vendar je bila Anglija za katoliško cerkev s tem izgubljena za vekomaj. Kralj Henrik pa se je na koncu ... kar šestkrat poročil!

Skrb za uboge, revne in misijone

Jezuiti, majhna četa izbranih izsolanih ljudi, so se ponudili papežu, da bi se borili za njegovo cerkev. Papež je leta 1540 sprejel njihovo ponudbo. Jezuiti so vedeli, da morajo odpraviti napake, ki so povzročile spor z Martinom Lutrom. **Uvedli so številne spremembe in izboljšave, ki so postopno vračale ugled katoliški cerkvi.** Duhovniki naj bi bili znova duhovniki, ne samo razkošni knezi. Cerkev naj bi bolj skrbela za revne in si prizadevala za izobraževanje ljudi. Svoj vpliv so jezuiti širili kot učitelji, pridigarji v dalehnih deželah, spovedniki na kraljevskih dvorih. Marsikdaj so njihove predloge upoštevali tudi kralji.

Sodobni misijon

Dosledna pokorščina papežu

V nekem boju med Francozi in Karlovo vojsko je bil ranjen mladi španski plemič **Ignacij Lojolski.** Med okrevanjem se je odpovedal vsem užitkom in si prepovedal misliti na stvari, ki niso bile v prid katoliški cerkvi. Postal je bojevnik za papeštvo, ki se je takrat znašlo v resnično težavnem položaju. Od svojih prijateljev je zahteval enako. Z njimi je ustanovil poseben red, ki se je imenoval **Jezusova četa.** Postali so največji branilci katoliške cerkve, imenovani **jezuiti.**

Ignacij Lojolski

Profireformacija

razred
7-9

Šentjernejska noč

Prizadevanje za obujanje stare ljudske pobožnosti, kar naj bi dosegli s prenovo katoliške cerkve in tako učinkovito premagali reformacijo, se imenuje **profireformacija**. V času verskih vojn so ljudje spet postali resni in strogi, pobožni in vdani cerkvi. Skoraj vsi plemiči so bili videti kot menihi v strogih črnih, tesnih oblekah z visokimi belimi nabranimi ovratniki. Vendar, ko je šlo za vero, so se prelevili v neizprosne bojvnike. **Verski boji so bili najhujši v Nemčiji in Franciji, kjer so se protestanti imenovali hugenoti.**

Leta 1572 je francoska kraljica na dvorni svatbi ukazala pobiti vse hugenotske plemiče. To grozljivo dejanje se je zgodilo 24. avgusta v noči sv. Jerneja. Tako zagrizeno so se takrat bojevali zaradi vere!

Najbolj zagrizen med zagrizenimi

Med vsemi je bil najbolj zagrizen branilec katoliške cerkve sin Karla V., **španski kralj Filip II.** Vse na njegovem dvoru je bilo strogo urejeno s predpisi: kdo mora poklekniti, kdo sme v kraljevi navzočnosti obdržati klobuk na glavi, kje kdo sedi pri dvorni mizi in še kopica podobnih podrobnosti. Vladar je v obrambi svoje cerkve ukazal v Španiji zažgati na tisoče krivovercev. Imel se je za pravega bojvnika cerkve. Leta 1571 je v znameniti pomorski bitki pri Lepantu potolkel Turke in ti si kot pomorska velesila niso nikoli več opomogli. Filipov glavni cilj je bil ubraniti katoliško vero.

Španski kralj Filip II.

Upor Nizozemske

K Filipovi državi sta takrat sodili tudi Nizozemska in Belgija, kjer je živel veliko protestantov. Filip je počel vse mogoče, da bi omajal njihovo vero. Na Nizozemsko je poslal svojega namestnika, vojvodo Albo, nasilnega bojvnika s kozjo brado in bledim

jeklenim obrazom. Vojvoda je dal mnoge meščane hladnokrvno usmrtiti, vendar so se **Nizozemci uprli**. Razvnel se je strahovit boj, ki se je končal z osvoboditvijo protestantskih mest. Iz njih so izgnali španske čete in dežela je postala svobodna.

Spor Španije z Anglijo

V svoji siloviti želji uničiti vse, kar ni katoliško, se je Filip II. zapletel v spor z Anglijo, ki je že postajala nova velesila. Angliji je takrat vladala **Elizabeta I.**, hčerka Henrika VIII., tistega, ki je odcepil svojo deželo od katoliške cerkve. Bila je **zagrizena protestantka**, zelo

sposobna in znala je doseči svoje cilje. Najpomembnejše se ji je zdelo obraniti svojo deželo pred katoliki. Pomagala je tudi Nizozemcem v boju proti Filipu II. Njeno sovraštvo do katolikov je tako razjezilo Filipa II., da je sklenil Anglijo osvojiti ali uničiti.

Angleška kraljica Elizabeta I.

razred
7-9

Ali veš?

- ... Z nastankom protestantizma se je spet razmahnila **inkvizicija**, ustanova Katoliške cerkve za odkrivanje in zatiranje krivoverstva.
- ... Inkvizicija je zatirala protestantizem tudi v **Beneški Sloveniji in Istri**.
- ... Inkvizicija je bila formalno odpravljena sredi 19. stoletja.

Strahoten čas

Na prizorišče stopi Anglija

Filip II. je porabil ogromno denarja, da je opremil 130 velikanskih jadrnic, na katerih je bilo 20 000 vojakov. Zdelo se je nemogoče, da bi se Anglija lahko obranila pred takšno ogromno pomorsko silo. Zgodilo pa se je podobno kot nekdaj v grško-perzijskih vojnah: Angleži so proti neokretnim španskim velikankam poslali goreče ladje brez posadk, ki so povzročile popolno zmedo v španski floti. Nato je nepričakovano udaril še vihar in domov se je vrnila manj kot polovica Filipovih

Pomorska bitka med špansko floto in angleškimi ladjami

ladij. Ta poraz je pomenil, da je **od tedaj na svetovnih morjih kraljevala Anglija, nova velesila**, ki je začela izrivati Špance iz bogatih pristanišč

Severne Amerike in Indije. Angleščina je postala novi svetovni jezik in postalo je jasno, da protestantske vere ne bo več mogoče uničiti.

vazred
7-9

Polet cesarjevih odposlancev skozi okno

Na začetku 17. stoletja so bili res strahotni časi. Razmere v Evropi so se tako zapletle, da so ljudje komaj še vedeli, zakaj se bojujejo. Nemški cesarji so hoteli v svoji državi spet vzpostaviti oblast Katoliške cerkve. Zadeve pa so se zapletle v češkem delu cesarstva, v Pragi. Nezadovoljni protestanti so leta 1618 vrgli tri cesarjeve odposlance skozi okno praškega gradu. Padli so na kup gnoja, dva sta padec kar dobro prestala. Ker nemška beseda »Fenster« pomeni okno, iz nje izpeljemo besedo defenestracija – padec skozi okno, dogodek pa se imenuje **praška defenestracija**.

Veliki vojaško-verski spopad

Praški dogodek je bil uvod v strahovito vojno, ki je trajala celih trideset let in ji zato rečemo **tridesetletna vojna**. Kaj pomeni trideset let? Če je bil človek star deset let, ko je izvedel za defenestracijo, jih je imel štirideset, ko je končno doživel mir. Če ga

je doživel! Življenjska doba takrat ni bila dolga in tudi verska vojna je kmalu postala klanje in mesarjenje slabo plačanih podivjanih vojaških hord, ki so popolnoma ušle izpod nadzora. Najbolj surova svojat iz vseh dežel je vstopala v tisto vojsko, od katere si je obetala več plena. Za deželo, za katero so se bojevali, so bili skoraj enako nevarni kot za sovražnika. Kmetom so kradli hrano, v svojih pravljicnih oblačilih s pisanimi trakovi in velikimi perjanicami, s pripasanimi meči in pištolami v rokah so jezdili in morili vse, kar jim je prišlo na pot.

Nasilna vojska med plenjenjem

Mirovni sporazum v Vestfaliji

Sklenitev vestfalskega miru

Med tridesetletno vojno so bile požgane cele vasi, mesta so bila izropana, lakota in nalezljive bolezni so povzročile, da je bila Evropa videti kot žalostna pustinja. Potem so se leta 1648 odposlanci različnih vladarjev vendarle zedinili in v nemški pokrajini Vestfaliji **sklenili mir (vestfalski mir)**. Dogovorili so se, da bo vse ostalo kot pred tridesetletno vojno: kar je bilo protestantskega, bo ostalo protestantsko. Dejanski zmagovalec pa je bila Francija, ki je v vojni, ki je pravzaprav sploh ni zadevala, dobila številne nemške posesti.

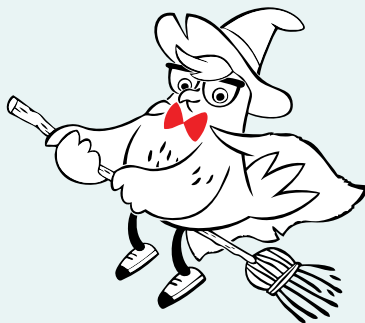
Smrt in upanje

Čarovništvo na grmadah

V opustošeni Evropi je preživela komaj polovica prebivalstva. Najbolj strahovito pomanjkanje je bilo v Nemčiji, kjer se je protestantska zgodba sploh začela. Ko se je zdelo, da ne more biti še hujše, se je pojavila nova blaznost – strah pred čaranjem.

Vraževerni ljudje so verjeli v vse mogoče strahove. Obtoženim za čarovništvo so na noge obesili težke kamne in jih zvezane vrgli v vodo. Morebitni čarovniški rešitvi je sledil sežig na grmadi. Če obtoženi ni priznal krivde, so ga mučili in sežgali; če je priznal, so ga samo sežgali. Zanimiva izbira, mar ne? Si kdaj slišal za besedo heksenšus? Pomeni bolečine

v hrbtu. »Hexe« je nemški izraz za čarovnico. In sklep? Tudi za te težave so bile krive čarovnice. In kar je najbolj zanimivo, grmade, na katerih so sežigali ljudi, obtožene čarovništva, so gorele tako v katoliških kot tudi v protestantskih deželah.

Sežig čarovnic na grmadi

razred
7-9

In vendar se vrti

Sonce razuma je posvetilo tudi na to uničujoče obdobje, čeprav ni manjkalo prav veliko, da bi katoliški cerkvi, ki ni hotela priznati svoje zmotljivosti, to uspelo preprečiti. Italijanski filozof **Giordano Bruno**, ki je govoril o okrogli Zemlji, je bil sežgan. Poljski astronom **Nikolaj Kopernik**, ki je prvi objavil, da je v središču našega vesolja Sonce in da se planeti gibljejo okoli njega, ni zgorel na grmadi samo zato, ker je pravočasno umrl. Italijanski učenjak **Galileo Galilej** pa je ostal živ zato, ker je bil papež njegov osebni prijatelj in ker se je svojemu nauku pred cerkvenim sodiščem javno odpovedal. Podpisal je, da je ubog grešnik, ki je narobe učil, da se Zemlja vrti okoli Sonca. Pripovedujejo, da je potem, ko je podpisal izjavo, tiho zamrmral: »In vendar se vrti.«

Čarobno računstvo

Leonardo da Vinci

Kjer je smrt, obstaja tudi upanje. Če ne bi bilo tako, naše človeštvo tega žalostnega pobijanja v imenu Boga, ki se je dogajalo v 16. in

kaplje, ne padajoče kamenje, ne nihajoče strune na violini niso bile odtlej nikakršna divja zmešnjava več, ki bi človeku vzbujala strah.

Leonardova študija človeškega zarodka

17. stoletju, verjetno ne bi preživelo. Renesanci znanstveniki, kot so bili **Leonardo da Vinci in njegovi nasledniki**, so namreč odkrili, kako lahko računanje, prastar izum, uporabimo za razlago naravnih zakonov. In to je bila resnična čarovnija. Kajti ne narava, ne zvezde in ne vodne

Zavesa pade

Na koncu pomislimo, da se vsa ta kri Evrope ne bi prelila, če bi katoliška cerkev vsaj omilila svoje napake, če bi dovolila *Sveto pismo* brati v domačih jezikih, če bi si lahko vsak človek *Biblijo* razlagal po svoje ... Toda želja

biti gospodar življenja in smrti je bila tako velika, da so **morala miniti stoletja, da se je pomirilo veliko versko sovražstvo**. Tudi danes ni žal nič drugače – še vedno v imenu vere umirajo nedolžni ljudje.

Galileo Galilej prikazuje uporabo teleskopa.

Moji lubi Slovenci

Protestantski reformator

Slovenski katoliški duhovnik **Primož Trubar** je v nekem prelomnem trenutku svojega dolgega življenja sledil Lutrovi misli. Kar nekaj srečnih naključij je usmerjalo njegovo pot. Ni izšel iz tlačanske družine in njegov oče je bil kot mlinar pomemben za fevdalnega gospoda. Tako se je bistri Primož lahko šolal, kar je bila velika redkost v tistih časih. Prišel je v Trst, kjer ga je

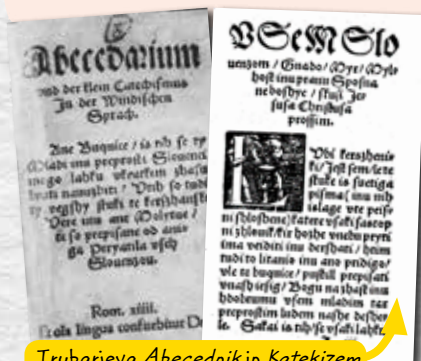
škof Peter Bonomo, najpomembnejši človek v Trubarjevem življenju, vzel pod svoje okrilje. Spet je imel srečo – škof je bil izrazito naklonjen slovenskemu jeziku. Bonomo mu je pomagal dobiti pridigarstvo službo v ljubljanski stolnici sv. Nikolaja, čeprav se je moral Trubar zaradi protestantskih idej kasneje umakniti v Nemčijo.

Primož Trubar

Prvi slovenski knjigi

Primož Trubar je dobil pridigarstvo službo v nemškem Rothenburgu, kjer je uresničil še drugo najpomembnejšo željo v svojem življenju. Svoje rojake je označil za Slovence in jim dal možnost izobrazbe v njihovem jeziku. Napisal je **Abecednik in Katekizem, prvi slovenski knjigi**, ki jima je življenje omogočil veliki izum tistega časa – Gutenbergov tiskarski stroj. Knjigi sta bili natisnjeni anonimno in skrivaj v Tübingenu leta 1550. Trubar je knjige namenil mladim in preprostim Slovincem, ki so obvladali samo slovenščino.

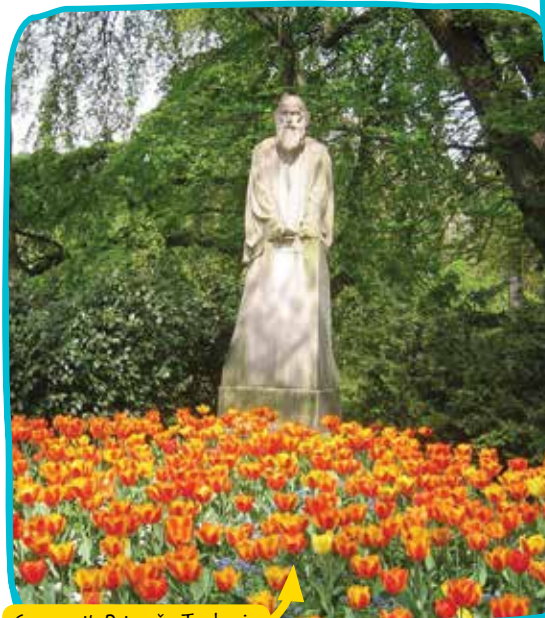
Trubarjeva Abecednik in Katekizem

razred
7-9

Stati inu obstati

Prva izdaja *Abecednika* in *Katekizma* iz leta 1550 je zaradi preganjanja protestantov in sežiganja protestantskih knjig ohranjena v enem samem izvodu. Hrani ga Avstrijska nacionalna knjižnica na Dunaju. Trubar je **postavil temelje slovenskega knjižnega jezika**, kar je terjalo veliko premišljevanja in še več poguma. S tem, ko je zapisoval zapletena besedila, za katera je bilo praktično nemogoče, da bi obstajala v naravnem govoru, Trubar ni le zapisoval književnosti v slovenskem jeziku, ampak je ta jezik z njimi tudi ustvarjal. Bil je prvi, ki je v slovenščini razmišljal o jeziku, torej o njegovih

pravilih. Reformacija nam je poleg protestantske vere s **protestantsko književnostjo** prinesla prve zapisane temelje jezika, brez katerih narod ne more obstati. Zato si je vredno v spomin priklicati Trubarjeve nesmrtnne besede: »Stati inu obstati.«

Spomenik Primoža Trubarja

Knjige, skrite v sodih

Jurij Dalmatin, protestantski pisec, prevajalec in pridigar, je svoje prvo besedilo v slovenščini objavil v Trubarjevi pesmarici. Že kmalu se je lotil prevajanja svetopisemskih besedil in leta 1584 izdal **prevod celotne Biblije v slovenščini**. Biblijo so natisnili v Wittenbergu, v tistem nemškem kraju,

v katerem se je leta 1517 z Lutrovimi 95 tezami reformacijska zgodba sploh začela. Knjige so v domovino prepeljali skrite v sodih. Dalmatin je nadaljeval Trubarjevo delo, njegov prevod *Biblije* je vrh slovenske protestantske književnosti ter temelj vsem poznejšim slovenskim izdajam.

Dalmatinova Biblija

Nagradna igra:

Ukradeni oreh

V nemškem mestecu Worms izdelujejo posebno čokoladno sladico, imenovano Lutrov praliné. V Lutrovem času so nabrane orehe takoj oluščili, nato pa skuhal v vreli slivovi kaši, kar je veljalo za posladek, ki so ga postregli le ob posebnih priložnostih. Nekega dne je Lutrova mama takšen kuhan oreh našla v sinovem žepu, za kar je bil Luter strogo kaznovan. Ta dogodek priča o Lutrovi strogi vzgoji in njegovi bojazni pred božjo kaznijo, ki jo je pozneje navedel kot glavni razlog, zakaj je postal menih.

V čem so v Lutrovem času skuhal orehe, kar je veljalo za posladek?

- a. V šipkovem čaju.
- b. V slivovi kaši.
- c. V marelični marmeladi.

Odgovor pošlji do **7. aprila 2017** na vesela.sola@mkz.si ali na naslov: Vesela šola, Mladinska knjiga Založba, Slovenska 29, 1000 Ljubljana, s pripisom **Ukradeni oreh**. Med prispelimi pravilnimi odgovori bomo izžrebali tri srečnejše in jih nagradili s privlačnimi nagradami, ki jih podarja **Nemška turistična organizacija: glavna nagrada: dve nočitvi za dve odrasli osebi in dva otroka ob Bodenskem jezeru, 2 tolažilni nagradi: darilni paket (USB-ključ, krpicica za čiščenje, blok in kemični svinčnik)**. Več o pravilih sodelovanja na www.veselasola.net pod zavihkom Za mulce.

Supported by:

on the basis of a decision
by the German Bundestag

Nemčija
Preprosto prijazna

www.germany.travel

Doživite 500 let reformacije! Mar ni s te prižnice pridigal veliki Martin Luther? Ali ni prav tu odmevalo pribijanje njegovih znamenitih 95 tez na vrata grajske cerkve v Wittenbergu? Odkrijte zapuščino velikega nemškega reformatorja v izbranih Luthrovih mestih. **Podajte se po stopinjah**

Martina Luthra v počitniški deželi Nemčiji:

www.germany.travel/luther

_vizionar

500 YEARS OF REFORMATION

yazred
4-6

A German priest Martin Luther started the Reformation in 1517 with his 95 theses. There were also reformation movements throughout Europe. The invention of Gutenberg's printing press in that time was very important for the spread of literacy. Luther translated the Bible into German. Primož Trubar was the key figure of the Protestant Church of the Slovene Lands. He wrote the first books in Slovene.

Which religious movement started in the times of Martin Luther?

BUDDHISM

PROTESTANTISM

HINDUISM

JUDAISM

SOLUTION:
PROTESTANTISM

Vocabulary

a priest – duhovnik

Reformation – reformacija

a printing press – tiskarski stroj

spread – razširjanje

literacy – pismenost

a key figure – ključna oseba

a major historical personality –

glavna zgodovinska osebnost

tutorship – mentorstvo

Humanist writers –

humanistični pisci

a bishop – škof

a preacher – pridigar

Primož Trubar was the Protestant reformer, most known as the author of the first Slovene language printed books. Trubar is the key figure of Slovenian cultural history and in many aspects a major historical personality. After education in Salzburg he went to Trieste, where he got in touch with the Humanist writers, under the tutorship of the Roman Catholic bishop Pietro Bonomo. In 1550, while a Protestant preacher in Rothenburg in Germany, he wrote the first two books in Slovene, *Catechismus* and *Abecedarium*. Altogether, Trubar authored 22 books in Slovene and two books in German. He was the first to translate parts of the Bible to Slovene.

yazred
7-9

How well do you know the life and work of Primož Trubar?

Decide whether the statements are true (T) or false (F).

1. **Primož Trubar was a buddhist priest in Salzburg, Trieste and Rothenburg.**

T

F

2. **He is the author of the first Slovene language printed book.**

T

F

3. **Under the tutorship of bishop Bonomo he studied also in Trieste.**

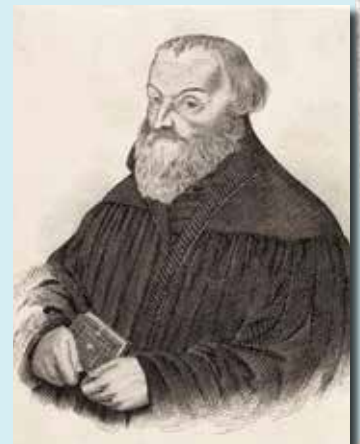
T

F

4. **Primož Trubar translated the complete Bible into Slovene.**

T

F

SOLUTION:
1.F, 2.T, 3.T, 4.F

PIONIRSKI DOM

**Jaz sem že vpisana.
Kaj pa ti?**

500 JAHRE DER REFORMATION

Der deutsche Pfarrer Martin Luther war mit seinen 95 Thesen der Urheber der Reformation. Auch im kontinentalen Europa gab es überall Reformationsbewegungen. Für schnellere Ausbreitung der Lese- und Schreibfähigkeit war damals Gutenbergs Erfindung der Druckmaschine ausschlaggebend. Ebenso wichtig war Luthers Übersetzung der Bibel ins Deutsche. Primož Trubar war die Schlüsselfigur der Protestantischen Kirche auf dem slowenischen Gebiet. Er schrieb die ersten slowenischen Bücher.

Welche religiöse Bewegung begann in der Martin Luther Zeit?

BUDDHISMUS

PROTESTANTISMUS

HINDUISM

JUDAISM

LOŠUNG:
PROTESTANTISMUS

Wortschatz

der Pfarrer – duhovnik

die Reformation – reformacija

die Lese- /Schreibfähigkeit – pismenost

die Erfindung – izum

die Druckmaschine – tiskarski stroj

ausschlaggebend – odločilno, pomembno

die Schlüsselfigur – ključna oseba

die Persönlichkeit – osebnost

die Ausbildung – izobrazba

der Bischof – škof

Primož Trubar, der protestantische Reformator ist am besten als Autor des ersten auf Slowenisch gedruckten Buchs bekannt. Trubar ist die Schlüsselfigur der slowenischen Kulturgeschichte und in vielen Aspekten eine der wichtigsten historischen Persönlichkeiten. Nach der Ausbildung in Salzburg ging er nach Triest, wo er mit humanistischen Autoren und dem römisch-katholischen Bischof Pietro Bonomo in Berührung kam. In 1550, als er als protestantischer Prediger in Rothenburg arbeitete, schrieb er die ersten zwei auf Slowenisch gedruckten Bücher: *Catechismus* und *Abecedarium*. Insgesamt schrieb er 22 Bücher auf Slowenisch und zwei auf Deutsch. Als erster hat er Bibelteile ins Slowenische übersetzt.

Wie gut kennst du das Leben von Primož Trubar? Entscheide, ob die Sätze richtig (R) oder falsch (F) sind?

1. Primož Trubar war buddhistischer Prediger in Salzburg, Triest und Rothenburg.

R

F

2. Er ist der Autor erster auf Slowenisch gedruckten Bücher.

R

F

3. Unter dem Tutorium des Bischofs Bonomo studierte er auch in Triest.

R

F

4. Primož Trubar übersetzte die gesamte Bibel ins Slowenische.

R

F

LOŠUNG:
1. F, 2. R, 3. R, 4. F

KULTURNO – UMETNIŠKI PROGRAMI

TUJI JEZIKI IN KULTURE

WWW.PIONIRSKI-DOM.SI

PIONIRSKI DOM

OGLASNO SPOROČILO

razred
4-6

1. Martin Luter je sprožil spor velikih razsežnosti s prepirom ...

- a. o čarovništvu.
- b. o odpadkih.
- c. o tem, da se Zemlja vrti.

2. Drži ali ne drži?

Martin Luter je skrivaj živel na gradu Wartburg.

DRŽI

NE DRŽI

Luter je prevedel *Biblijo* v francoščino.

DRŽI

NE DRŽI

3. Prečrtaj vsiljivca!

Elizabeta I.

protestantizem

Henrik VIII.

misijonarstvo

4. Kafera država je v času protestantizma postala nova pomorska velesila?

- a. Anglija
- b. Portugalska
- c. Indija

5. Pravilno poveži!

Primož Trubar

Jurij Dalmatin

Abecednik in Katekizem

Biblija

1. Drži ali ne drži?

Papež je bil v Lutrovem času zelo priljubljen zaradi razkošnega življenja.

DRŽI

NE DRŽI

Jana Husa so kot krivoverca sežgali na grmadi.

DRŽI

NE DRŽI

2. Kako se imenujejo Lutrovi privrženci?

- a. pravoslavci
- b. protestanti
- c. budisti

3. Pravilno poveži!

šentjernejska noč

Filip II.

španski kralj

hugenoti

4. Prečrtaj vsiljivca!

Giordano Bruno

Nikolaj Kopernik

Ignacij Lojolski

Galileo Galilej

5. Praški polet cesarjevih odposlancev skozi okno se imenuje ...

- a. deložacija.
- b. defenestracija.
- c. demistifikacija.

Vprašanja na veselošolskem tekmovanju 2016/2017 bodo tudi iz člankov v Pilu. Da boš članek lažje našel, je označen z logotipom Vesele šole.

6. Drži ali ne drži?

Etiopijo so nekoč imenovali Abesinija.

DRŽI

NE DRŽI

Etiopija je ena zadnjih držav na svetu, ki je sprejela krščanstvo kot uradno vero.

DRŽI

NE DRŽI

ŠOLSKO
TEKMOVANJE BO
8. MARCA, DRŽAVNO
PA 12. APRILA 2017.
SE VIDIVA!

Izpolni preizkus in ga pošli na naslov: Vesela šola, Mladinska knjiga Založba, Slovenska 29, 1000 Ljubljana, s pripisom Marčna VŠ. Ne pozabi pripisati svojih podatkov (ime in priimek, naslov). Podatke naj podpiše eden od staršev oziroma skrbnikov, ki s podpisom dovoljuje, da jih posreduješ in sodeluješ v nagradni igri. Med prispelimi pravilnimi odgovori bomo 7. aprila 2017 izžrebali nekaj srečnejšev, ki jih čakajo nagrade. Imena nagrajencev bodo v tednu dni po žrebanju objavljene na www.veselasola.net, kjer so objavljena tudi pravila nagradnih iger.

Marčno femo o reformaciji smo pripravili:

Aleš Nosan; Pionirski dom (angleški in nemški del); Miha Ha (ilustracije); Matej de Cecco (Šnofi); Manca Švara (oblikovanje); Vera Jakopič (lektoriranje); Maja Ogrizek (urednica). Slikovno gradivo: Shutterstock, arhiv MKZ, Wikipedija.

Pri izpeljavi celotne zasnove letošnje Vesele šole nam pomagajo Abanka, Pošta Slovenije in Telekom Slovenije.

Vesela šola je priloga mesečne revije Pil; letnik 47, št. 7 (marec 2017).